

Wie zijn de Boeren van Zuid-Afrika?

De VOC is 's werelds grootste handelsonderneming van de 17de en 18de eeuw. De Compagnie wordt op 20 maart 1602, in het leven geroepen met een handvest van de Staten-Generaal.

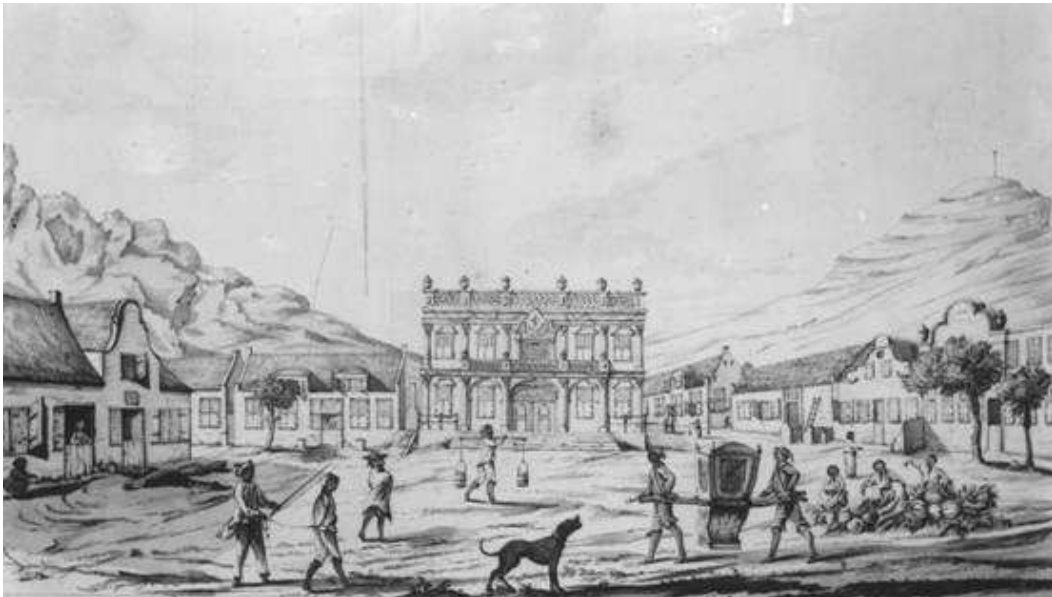
Het is een van 's werelds vroegste multinationals en een bijzonder samenwerkingsverband van de Kamers van Koophandel van Amsterdam, Middelburg, Delft, Rotterdam, Hoorn en Enkhuizen. De VOC is opgericht om de Portugese concurrentie in 'de Oost' te beteugelen, en tegelijk een handig monopolie te vestigen teneinde de prijzen van de aangevoerde waren op een voor de Hollandse kooplui profijtelijk niveau te houden. De VOC doet zaken in landen als Indonesië, Maleisië en Ceylon.

De schepen van de VOC zijn acht tot negen maanden onderweg naar Azië, ze moeten een aantal keer aan land om vers water en voedsel in te slaan. Sint Helena, Kaap de Goede Hoop en het eiland Mauritius liggen op hun route.

Meer en meer handelsschepen van de Verenigde Oost-Indische Compagnie varen in de 17de eeuw deze weg, er is noodzaak aan betere en meer ravitailleringstations op de handelsroute tussen Nederland en het Verre Oosten. De VOC besluit in 1651 dat er een vaste verversingspost aan de Kaap moet komen en stuurt er de scheepsarts Johan Anthonisz (Jan) van Riebeeck, met drie schepen; de Dromedaris, de Goede Hoop en de Reijger, heen. Van Riebeeck heeft vanaf 1639 een aantal eerdere posten gehad bij de VOC. Eerst verblijft hij in Batavia, daarna bezoekt hij Japan als hoofd van de handelspost in Tonquin (Vietnam). Hij wordt teruggeroepen nadat blijkt dat hij zich aan corruptie (privé-handel) heeft schuldig gemaakt.

Van Riebeeck sticht Fort Duijnhooop, de eerste Nederlandse nederzetting aan de Kaap.

Tekening van Johannes Rach uit 1764 van de verschillende mensen in Kaap de Goede Hoop gedurende de tijd van de VOC.

Aan de voet van de Tafelberg wordt kasteel De Goede Hoop gebouwd, de bakermat van het huidige Kaapstad. Het houten fort uit 1652 wordt tussen 1666 en 1679 vervangen door een stenen gebouw met vijf bastions. Van Riebeeck sticht op 6 april 1652 een ziekenboeg en een station aan Kaap de Goede Hoop waar proviand ingeslagen kan worden. Om aan de behoefte te voldoen worden er, door honderden slaven, graan, groente en fruit verbouwd om scheurbuik op de VOC-schepen te voorkomen. De lokale bevolking, de Khoikhoi, (Hottentotten, bosjesmannen) leveren dieren aan de VOC. De opbrengsten van de landbouw en veeteelt van de Compagnie zijn snel onvoldoende om alle passerende schepen te bevoorraden.

In 1657 wordt beslist om de landbouw te privatiseren en voormalig VOC-personeel land toe te wijzen zodat ze dit kunnen bewerken. Deze "vrij burghers" beginnen een boerderij in Rondebosch, ten oosten van de Tafelberg. Een Europees volk vestigt zich en groeit uit tot een kolonie die later bekend wordt als de Boeren.

Voor de VOC is kolonisatie geen issue, ze bemoeit zich nauwelijks met de stammen die verder in het binnenland leven. De kolonie groeit, onder andere doordat na verloop van tijd gezinnen van de vrijburgers en zelfstandige particulieren naar de Kaap komen. Boerenfamilies zijn zeer kinderrijk en bevolken de hele Kaapkolonie in clan-achtige sibbegemeenschappen, bijeengehouden en beheerd door de oudste man, de stamhouder van de familie. De Boeren vormen een door patriarchen geleide, individualistische samenleving.

De Europeanen brengen het Christendom uit Europa mee naar Zuid Afrika. Er worden meer en meer christelijke kerken gesticht die hun godsdienst als enige godsdienst uitroepen. Kerken mogen alleen nog christelijk erediensten of zendingen bedrijven. De andere godsdiensten worden officieel verboden. Hierdoor worden ook de oorspronkelijke bewoners van Zuid-Afrika gedwongen om de Christelijke godsdienst aan te hangen.

De Europese kolonisten brengen veel slaven uit Azië naar Zuid-Afrika, ook deze mensen mogen hun eigen godsdienst niet meer aanhangen. De autochtone bewoners zoals de Zulu's en Hottentotten blijven in het geheim eigen diensten houden en rituelen uitvoeren.

Als in 1743, gouverneur-generaal Gustaf Willem van Imhoff op reis naar Batavia in Kaapstad verblijft, voert hij een inspectietocht in de Kaapkolonie uit. Bij zijn terugkeer rapporteert hij de Politieke Raad dat hij met '*verwondering en leedwese*' heeft moeten constateren dat het volk in de 'buitenwijken' zich langzaam van god noch gebod nog iets aantrekt: '*dat het aldaer eerder na eene versaameling van blinde heydenen als na eene Colonie van Europeërs en Christenen komt te gelijken*'. De VOC-Raad besluit ogenblikkelijk een dominee uit te sturen en een kerk te bouwen in wat nu Tulbagh is. Dat is uiteindelijk de tragische invloed van Hollandse dominees op de historie van het land en dat zijn de meeste Zuid-Afrikanen nog lang niet vergeten.

Steeds meer mensen worden evenwel echte aanhangers van het Christendom. Pas in 1779 krijgen Duitse Lutheranen toestemming om een kerkgebouw te openen en vele andere zendelingen volgen in de eeuwen daarna. Zuid-Afrika kent veel oorlogen tussen verschillende culturen. De eerste Europese kolonisten leven samen in Kaap de Goede Hoop waar de Britten aan de macht zijn. Als de Britten de slavernij afschaffen en de gelijkheid van alle inwoners afkondigden, vertrekken de eerste boeren in 1835 ontstemd door deze maatregel, weg van de Kaap.

De Grote Trek is een migratie van duizenden boeren die vanuit de Kaapkolonie naar het noorden trekken. Ze hebben alle schepen achter zich verbrand, om net als hun voorouders, honderden kilometers, met ossenwagens door het woeste landschap te trekken, op zoek naar de vrijheid. In de voorkist van de ossenwagens wordt de statenbijbel meegevoerd. Ze trekken door Transvaal, Natal en de Vrijstaat. Voortrekkers met hun gekleurde huishulpen en hun families vergezellen de Boeren op hun barre tocht met levende gawe en goed. Belangrijk reden voor de Boeren om de Kaap te verlaten is ruimtegebrek maar ook onvrede met het Britse beleid, het verlangen naar het oude, Nederlandse model van landdrosten en heemraden gevoerde landsysteem, de Boeren moeten aan de Britten veel belasting betalen voor hun boerderijen en ze willen een gemeenschap stichten waar alleen christenen leven. Een bijkomende belangrijke reden zijn de talrijke veediefstallen door de zwarte Xhosa's. Deze vrijheidszoekers verspreiden het Afrikaans honderden kilometers ver en stichten nederzettingen met Nederlandse namen. De ossenwagen met witte huid is het enige vervoer en vaak het enige onderdak.

Ze trekken door het gebied dat zwaar geleden heeft van de Difaqane. Tijdens de Difaqane werden ze aangevallen door de Ndebele. De Ndebele zijn afstammelingen van een groep Zulu's die zich afgescheiden hebben in de Difaqane, en Nguni. Deze situatie maakt het voor de boeren gemakkelijker om grond te verwerven, aangezien veel volkeren niet meer op hun voorouderlijke grond wonen. Er zijn geregeld conflicten tussen de plaatselijke bewoners en de nieuwkomers die overigens niets begrijpen van de gebruiken van de autochtone bevolking. De boeren "kopen" grond van de plaatselijke bevolking, om achteraf vast te stellen dat zij alleen maar een gebruiksrecht verworven hebben, aangezien volgens de Afrikaanse traditie grond niet kan verkocht worden.

De moord op Piet Retief betekent een keerpunt. Retief is de leider van een grote groep voortrekkers die in 1837 het grondgebied van de Zulu binnendringt. Hij vraagt grond aan de Zulu-koning Dingaan die eerder wantrouwend staat tegenover de voortrekkers. Hij gaat akkoord om grond te geven op voorwaarde dat Retief zijn vee, dat voordien gestolen was door de rivaliserende koning Sikonyela, terug komt brengen. Piet Retief slaagt daarin en komt op 6 februari 1838 triomfantelijk en met een delegatie van een zeventigtal voortrekkers het vee terugbrengen. Er wordt hem een afstandsacte voor de grond overhandigd, maar Dingaan eist dat de delegatie ongewapend zijn kraal binnenkomt voor een feestelijk onthaal. Onverwachts wordt het bevel gegeven om de hele groep uit te moorden. Er volgen meer bloedige aanvallen op voortrekkerskampen.

De slecht georganiseerde boeren zinnen op wraak maar hun pogingen hebben weinig succes. De uiteindelijke strijd wordt uitgevochten onder leiding van Andries Pretorius aan de oever van de Wasbankrivier. Op 16 december 1838 slaagt een boerenleger erin om een indrukwekkend Zulu-leger op de vlucht te jagen met nauwelijks verliezen aan eigen kant. Het water van de rivier ziet rood van het bloed van de Zulu's - de gebeurtenis gaat de geschiedenis in als de slag bij de Bloedrivier. Na deze nederlaag herstelt het Zulu-rijk niet meer. Dingaan slaat op de vlucht en wordt uiteindelijk vermoord.

Monument ter herdenking van de Slag by Bloedrivier

Deze zege heeft een psychologische nawerking bij de Afrikaners. De overwinning wordt uitgelegd met een bijzondere, theologische, haast mozaïsche, verklaring. De Boeren hebben elkaar voordat de strijd begint beloofd dat, indien zij Gods uitverkoren volk zijn, Hij hun de overwinning zal schenken. De overwinning komt en zo beseffen de Boeren de bijzondere betekenis die ze voor God hebben. Zij leggen een gelofte af waarin zij beloven dat vanaf die dag het Boerenvolk elk jaar Gelofte dag zal vieren (met het ANC aan de macht is dit de 'Versoeningsdag'). God heeft hen uitverkoren om het Afrikaanse beloofde land in te trekken en daar een natie van godsvruchtige mensen te planten. Deze teleologische overtuiging en het systeem van lagers optrekken tegen vijandelijke groepen heeft daarna generaties lang opgeld gedaan. De Afrikaner aard is voor een groot deel gevormd door deze gebeurtenissen. Dat heeft van hen een trots, vitaal volk met grootse plannen gemaakt, maar het heeft later ook voor ellende gezorgd bij de mensen die niet tot dat volk behoorden. De behoefte aan zelfverdediging en het zich afschermen vindt misschien wel zijn groteske hoogtepunt bij de toepassing van de wetten die de apartheidsfilosofie moesten realiseren. Iets wat tot in 1993 heeft geduurd.

Na de nederlaag van de Zulu's vestigen de voortrekkers zich in Natal waar ze de grond onder mekaar verdelen. Wie vóór 1839 aankomt heeft recht op 25.000 ha grond, plus een erf, en nog eens evenveel voor elke zoon die ouder dan 15 jaar is. De boeren proberen zich te verenigen in republieken. De oudste daarvan is de republiek Natalia. In 1839 wordt een grondwet opgesteld die zo goed als onwerkbaar is omdat elke vorm van wetgeving stuit op het extreme individualisme van de voortrekkers. Toch wordt de republiek Natalia in 1840 uitgeroepen. De boeren organiseren hun eigen samenleving.

Men was in de Kaapkolonie gewend voor zichzelf te werken met behulp van slaven. Er heerst generaties lang een cultuur waar de patriarch, de oude vader als hoofd van de familie, de familie leidt. Elke zichzelf bedruipende familie bezit land en is zeer onafhankelijk. De Boeren zijn veelal individuele landeigenaars en wensen dat vooral te blijven, ook in de Republieken. Het *lekkerlewe* lijkt gewaarborgd. Een eigen Republiek! Eindelijk herstel van de situatie zoals die onder de Hollanders was ontstaan, volkseigen, gereformeerd onderwijs; de eigen taal (het Hollands) weer officieel, en er wordt een ideaal leven geleid waarbij de hulp van Kleurlingen als huis- en landbedienden onontbeerlijk is.

Al gauw wordt bekend dat men jacht maakt op Zulu-kinderen om ze op te leiden en in te zetten als arbeidskrachten en er zijn geruchten over gedwongen arbeid. Andries Pretorius zelf vindt dat er teveel Zulu's in zijn directe omgeving wonen en dat ze onvoldoende knechtenmentaliteit hebben. Daar ontstaat het idee dat contacten tussen zwarten en blanken zoveel mogelijk vermeden dienen te worden, en dat men de zwarten best een eigen woongebied kan geven.

De republiek Natalia is een kort bestaan beschoren, in 1843 wordt zij geannexeerd door de Britten - die meteen alle inwoners gelijk voor de wet verklaren. Dat is zeer tegen de zin van de boeren. Een deel van hen onderneemt een tweede trek, ditmaal naar het noorden, richting Transvaal. Daar wordt in 1852 een tweede boerenrepubliek opgericht, aanvankelijk de Zuid-Afrikaanse republiek genoemd, later Transvaal. In 1854 volgt de oprichting van de Oranjerivier - Soevereiniteit die later de republiek Oranje-Vrijstaat zal worden.

De Britten vinden de annexatie van de boerenrepublieken best. Dat verandert als er in 1867 diamant gevonden wordt in Oranje-Vrijstaat. In 1871 geeft de regering in Londen de toestemming om de diamantvelden in naam van de Britse kroon bij de Kaapkolonie te voegen. Ondanks de schadevergoeding die de Britten betalen, leidt dat tot protest van Oranje-Vrijstaat maar dat protest haalt uiteindelijk niets uit, integendeel. In 1877 wordt ook de republiek Transvaal, zonder veel protest, geannexeerd, want de Transvaalse staatskas is zo goed als leeg. In 1878 wordt het hele gebied tussen de Kaap en Natal geannexeerd. De Britse overheersing over blanken en zwarten is een feit. In 1873 wordt Cetshwayo, met toestemming van de Britten, tot koning van de Zulu's gekroond.

De Britten hopen in Cetshwayo een gewillige bondgenoot te hebben, maar dat pakt anders uit. De koning wil zijn eigen interne politiek volgen en trouw blijven aan de Zulu-tradities. Na een aantal incidenten leggen de Britten een reeks restricties op aan de Zulu's waaraan Cetshwayo onmogelijk kan voldoen. Een indrukwekkende legermacht trekt het land van de Zulu's binnen. De Britten worden een aantal keer aangevallen, telkens met ernstige verliezen. Uiteindelijk worden de Zulu's op 4 juli 1879 definitief verslagen in de Anglo-Zulu-oorlog. Cetshwayo wordt verbannen naar Kaapstad en het grondgebied van de Zulu's verdeeld in dertien delen.

In 1880 betwisten de Transvaalse boeren de annexatie van Transvaal met alweer een oorlog tot gevolg. Die eerste "boerenoorlog" leidt een jaar later tot een vredesverdrag waarbij Transvaal zelfbestuur krijgt onder de Britse Kroon. In 1883 wordt een nieuwe president, Paul Kruger, gekozen. Na de eerste boerenoorlog ontwikkelen de boeren een samenhangsgevoel. Onder president Kruger leggen de boeren verder beslag op de gronden van de lokale bevolking en ook Kruger droomt ervan om de Afrikaanse volkeren een bepaalde locatie toe te wijzen, onder de bescherming van de regering.

De tweede boerenoorlog breekt uit in 1899 en deze keer vormen Transvaal en Oranje-Vrijstaat front tegen de Britten. De boeren hebben een leger bij mekaar kunnen brengen van 54.667 personen, maar daarnaast kunnen ze verder rekenen op vrijwilligers uit Duitsland, Frankrijk, Nederland, België, Oostenrijk, Amerika en Ierland. De gemakkelijke overwinning die de Britten verwacht hebben blijft uit, maar een overwinning voor de boeren zit er evenmin in. De boeren schakelen over op guerrillatactieken waartegen de Britten aanvankelijk weinig verweer hebben. Vandaar dat ze na een tijdje overschakelen op een nieuwe tactiek: die van de verschroeide aarde. Overal in het land worden boerderijen platgebrand en werden vrouwen en kinderen samengebracht in concentratiekampen. De oorlog eindigt met een nederlaag voor de boeren. Een laatste poging van president Kruger om in Europa steun voor zijn strijd te vinden levert hem veel sympathiebetuigingen op, maar kan het tij niet keren. Kruger zal nooit meer naar Zuid-Afrika terugkeren. Op 31 mei 1902 ondertekent men de Vrede van Vereniging. Die voorziet niet in de onafhankelijkheid van de boeren, wel in een ruime mate van zelfbestuur. Het leed van de boerenbevolking in de concentratiekampen heeft hen een enorme internationale sympathie opgeleverd, zodat zij de morele overwinnaars worden en ook hun eisen kunnen stellen. De oorlog heeft het nationalisme onder de boeren flink aangewakkerd. De boerenoorlogen hebben de Boeren sterk verarmd: duizenden gezinnen hebben alles verloren en zijn wanhopig op zoek naar werk en een inkomen. Voor het eerst moeten de boeren op de arbeidsmarkt concurreren met zwarten en kleurlingen en soms zelfs voor hen gaan werken, terwijl zij die bevolkingsgroepen enkel zien als knechten. In Zuid-Afrika is jarenlang sprake van apartheid. Apartheid is het officiële systeem van rassensegregatie dat tussen 1948 en 1994 in Zuid-Afrika in werking is. Het eerste bekende gebruik van het woord is in 1917, tijdens een toespraak van Jan Smuts, de toenmalige eerste minister van Zuid-Afrika.

Bron: deels <http://www.scholieren.com/werkstukken/25941>

Taal

De twee Boerenrepublieken, Oranje Vrijstaat en de Zuid-Afrikaansche Republiek, ontwikkelen een eigen taal, het Afrikaans. Onder invloed van de bekende Nederlandse spellinghervormer Kollwijn veranderen de Afrikaners hun spelling in de Afrikaanse spelling. Het Nederlands is belangrijk voor de Boeren, het is behalve hun moedertaal ook de taal van de Statenbijbel, vaak het enige boek dat ze bezitten. Het Afrikaans, herinnert hen dagelijks aan hun geschiedenis en met een eigen taal onderscheiden ze zich van de Engelse kolonisator. Het Afrikaans ontstaat spontaan uit de spraakvermenging die zich voordoet als

Hollanders hun dialect spreken en aan de Kaap in contact komen met slaven, Franse Hugenoten en Nederduitstaligen. Vanaf dat moment spreken de verschillende bevolkingsgroepen met elkaar in een vereenvoudigd Nederlands. Het Hollands of Afrikaans, of Kaaps-Hollands of Hooghollandsch, zoals het ook wordt genoemd, overleeft dankzij de gewezen V.O.C.-ambtenaren en de inheemse mensen aan de Kaap en de wijde omtrek daarvan.

Kasteel de Goede Hoop

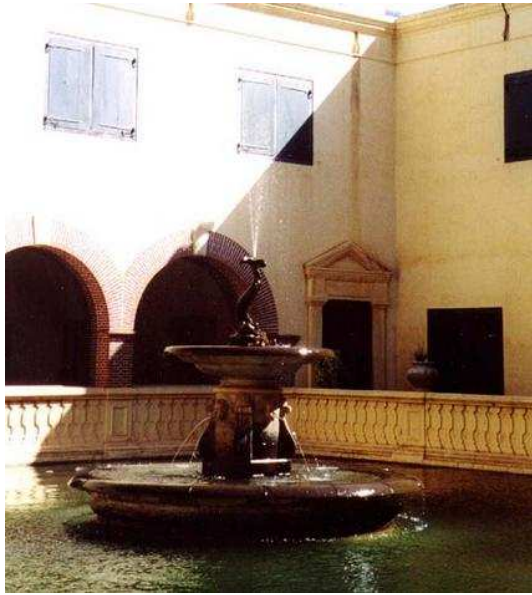
<http://www.colonialvoyage.com/africa/sudafrica/cittadelcapo/castello.html>

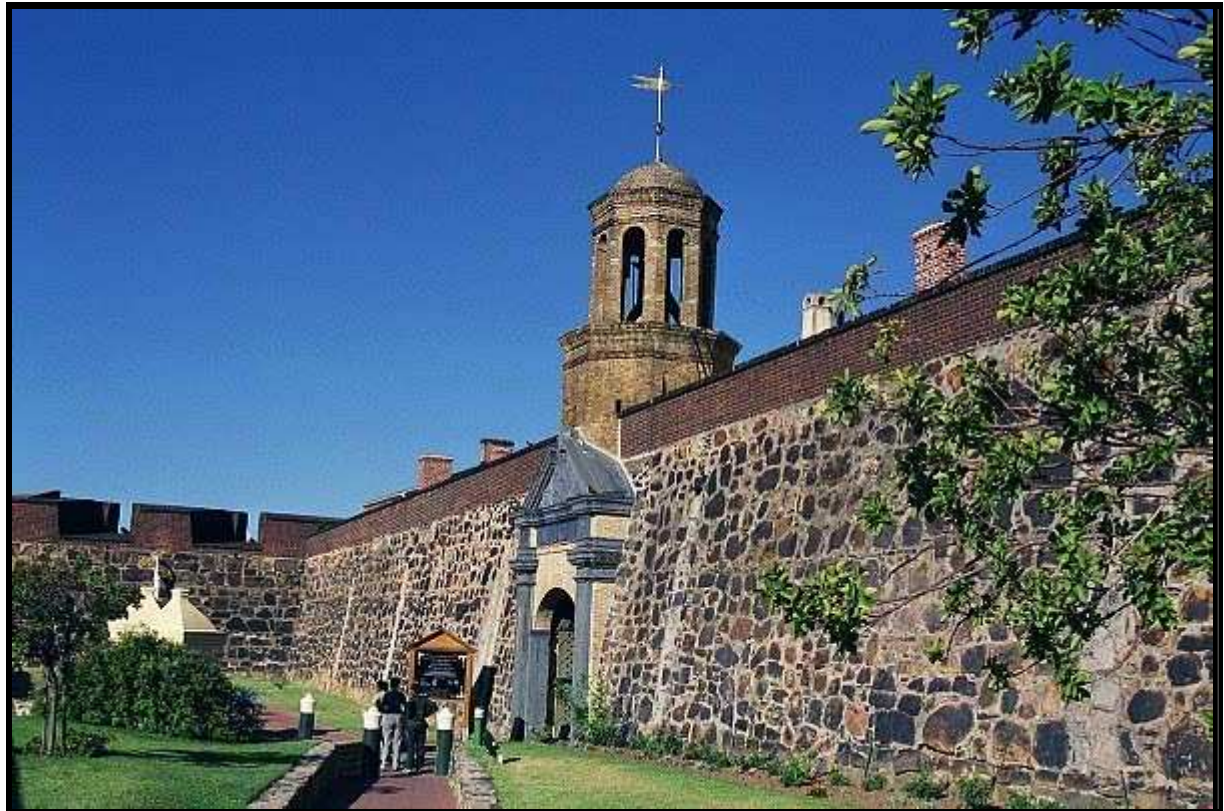
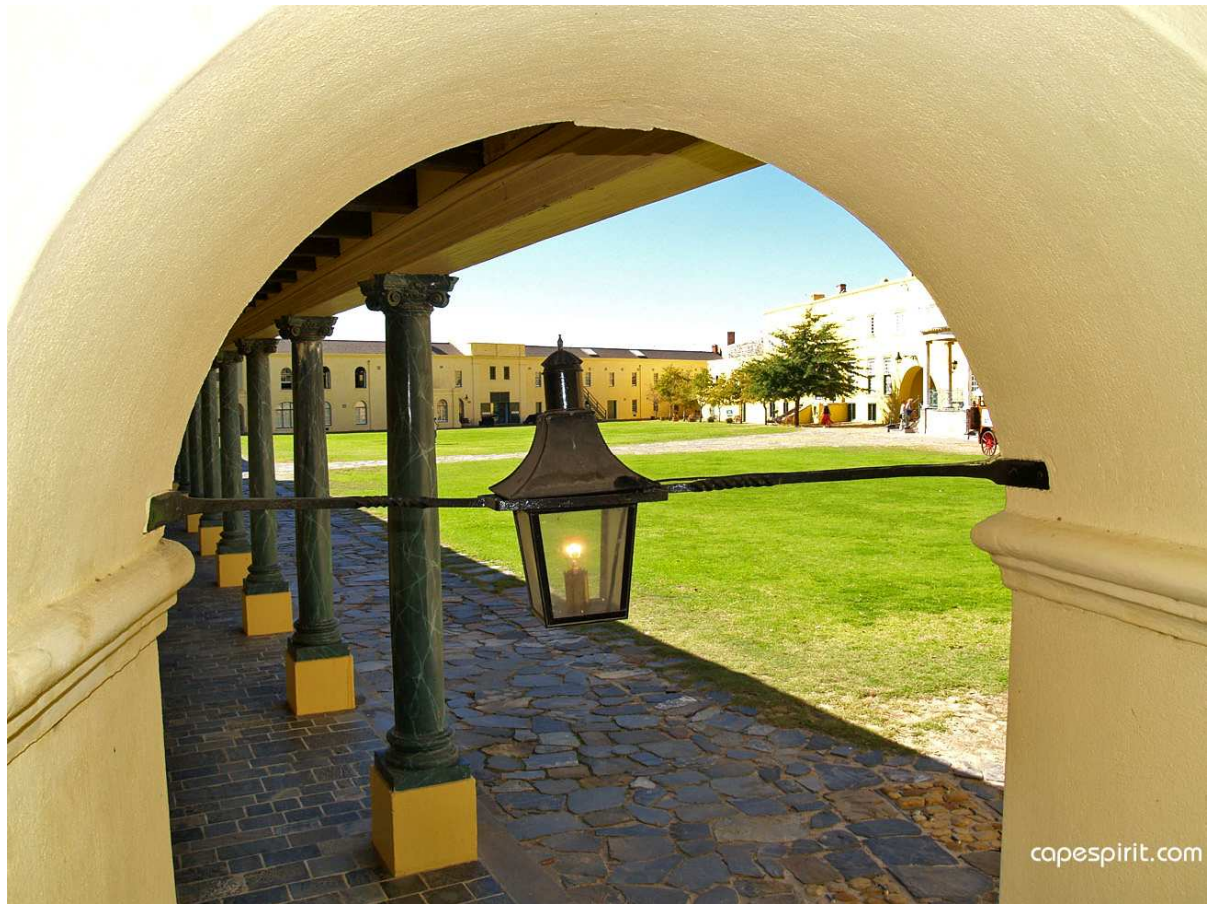

<http://ipmssa.inext.co.za/Nats/2004cpt/reportnats041.htm>

www.capespirit.com/capetowncitycentrewallpape...

Sketch for programme of performance of
"Cox and Box" at the Castle, Cape Town.

Paul Kruger: volksheld verguisd

Door Klaas den Tek

15-12-2004

Apartheid

Tallose Nederlandse straten, parken en pleinen krijgen de naam 'Paul Kruger. Maar tijdens de apartheid verandert in Nederland het beeld van Kruger. Zo had Kruger zoals vele Afrikaners in zijn tijd geen problemen met slavernij en zag hij de zwarte niet als zijn gelijke. De eens zo geliefde volksheld wordt steeds meer het symbool van blanke overheersing en Zuid-Afrikaans nationalisme. In 1986 ontstaat in Utrecht een initiatief om de Paul Krugerbrug om te dopen tot Sowetobrug. Studenten van de hogeschool voor de journalistiek organiseren een actie op de brug. Volgens Theo Dersjant - één van de initiatiefnemers van de actie - kwam met de naam van Kruger de frustratie over de apartheid naar buiten. "Kruger was op dat moment de verbeelding van de blanke boer. De verbeelding van de uitbuiting van de zwarte bevolking. Van eigenlijk alles wat er mis was in Zuid-Afrika. Kruger diende slechts als symbool van onze actie tegen de apartheid. En uiteindelijk hadden de politieke partijen er geen problemen mee dat de brug een andere naam kreeg."

Hoewel Kruger historisch gezien een omstreden figuur blijft, vindt professor Schutte de kritiek op de Boerenleider slechts ten dele terecht: "Kruger had inderdaad een aantal gebreken. Hij was niet zo diplomatiek en zijn omgang met zwarten had beter gekund. Maar hij was een kind

van zijn tijd. Iemand die geprobeerd heeft de rechten van de Afrikaners in het Britse Rijk te verdedigen en te beschermen."

De Roepstem via Google terug te vinden